

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

УДК 336.1:352.075

Панченко А.І., студент
1 - ого року ОС магістр
Інституту економіки, управління
та інформаційних технологій ПУЕТ

Актуальність проблеми збалансування розвитку адміністративно-територіальних одиниць у процесі реалізації бюджетної політики України обумовлює необхідність оцінки фінансових можливостей територіальних громад, тобто їх фінансового потенціалу.

Розуміючи під фінансовим потенціалом територіальних громад комплексний феномен, пропонуємо його визначення на основі поєднання ресурсного та максималістського підходів. На нашу думку, фінансовий потенціал територіальних громад – це сукупність ресурсного забезпечення (реальних та потенційно доступних фінансових ресурсів), а також можливостей системи місцевого самоврядування (організаційних, управлінських, функціональних та інфраструктурних) щодо акумуляції фінансових ресурсів, їх перерозподілу та використання для забезпечення розвитку територіальної громади.

Аналіз підходів вітчизняних науковців [1; 2; 3] до оцінки фінансового потенціалу дозволив зробити висновок про те, що незважаючи на існування різних підходів до трактування сутності фінансового потенціалу (ресурсний, максималістський, системний або комплексний), при розробці системи показників для оцінювання його рівня дослідники використовують різні індикатори, що відображають обсяг фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні певних груп суб'єктів. За такого підходу, на нашу думку, фактично усувається різниця між обсягом фінансових ресурсів економічних суб'єктів та їх фінансовим потенціалом.

У зв'язку з цим, виникає необхідність розробки такого набору індикаторів, який би дозволив врахувати при оцінюванні рівня фінансового потенціалу територіальних громад усі його складові.

Заслуговує на увагу підхід до оцінки рівня фінансового потенціалу регіону, запропонований Височиної А. В. [4]. На думку автора, кількісна формалізація факторів формування фінансового потенціалу має враховувати ряд принципових положень, а саме:

- ресурсна складова фінансового потенціалу має бути структурована за ознакою суб'єктів економічних відносин;

- за кожним із суб'єктів має бути розраховано сумарний обсяг як фактично акумульованих, так і потенційно доступних фінансових ресурсів;

- у розрізі ресурсної складової повинно бути зведено до мінімуму подвійне врахування фінансових потоків різних груп суб'єктів;

- кількісно оцінена має бути не лише ресурсна, а й нематеріальна складова, яка, у свою чергу, повинна бути структурована за функціональною ознакою (організаційно-управлінські, функціонально-інфраструктурні та адаптивні можливості системи місцевого самоврядування).

Реальні фінансові ресурси у складі фінансового потенціалу територіальної громади включають фінансові ресурси органів місцевого самоврядування й фінансові ресурси комунальних підприємств. Враховуючи, що саме доходи місцевих бюджетів мають формувати переважну частину реальних фінансових ресурсів територіальної громади, пропонуємо реальні фінансові ресурси органів місцевого самоврядування розраховувати як суму доходів місцевих бюджетів (без урахування офіційних трансфертів, дотацій вирівнювання та інших дотацій) та вартості місцевих запозичень. Реальні фінансові ресурси комунальних підприємств запропоновано розраховувати як сукупний обсяг отриманих ними кредитів та позитивних фінансових результатів. Врахування лише чистого прибутку підприємств дозволяє уникнути подвійної калькуляції податкових платежів.

Наступний блок індикаторів оцінки фінансового потенціалу територіальної громади формують показники потенційно доступних фінансових ресурсів за кожною групою суб'єктів економічних відносин. До цього блоку запропоновано включити індикатори, що дозволили б

кількісно оцінити обсяг грошових коштів, які могли б бути акумульовані органами місцевого самоврядування за умови більш ефективної діяльності економічних суб'єктів території чи активнішої участі у соціально-економічних процесах.

Блок показників, які характеризують обсяг потенційно доступних фінансових ресурсів територіальної громади, може бути розрахований як обсяг втрачених бюджетних коштів, унаслідок нецільового, неефективного чи незаконного їх використання.

Розрахунок обсягу потенційно доступних фінансових ресурсів комунальними підприємствами та іншими суб'єктами господарювання, запропоновано здійснювати на основі сумування таких показників:

- обсяг капітальних інвестицій, оскільки капітальні інвестиції є фінансовими ресурсами, що фактично вилучені з реального грошового обороту, і підприємство очікує в майбутньому отримати прибуток від їх здійснення;

- розмір втраченого прибутку, тобто фінансового результату підприємств, що отримали збиток у результаті здійснення ними господарської діяльності. Врахування зазначеного параметра обумовлена припущенням про те, що за умови більш ефективного функціонування ці підприємства могли отримати такі ж фінансові результати, але позитивні, тобто економічна система територіальної громади недоотримала ресурсів на сумарний обсяг збитків, акумульованих цими підприємствами.

Обсяг потенційно доступних фінансових ресурсів домогосподарств запропоновано визначати як суму таких показників:

- обсяг заборгованості із заробітної плати;
- обсяг заробітної плати, втраченої домогосподарствами внаслідок безробіття (розраховується як добуток середньомісячної заробітної плати на кількість безробітних певної адміністративної одиниці);

- обсяг заробітної плати, втраченої домогосподарствами унаслідок вимушених відпусток (розраховується як добуток середньомісячної заробітної плати на кількість штатних працівників, що знаходяться у вимушених відпустках).

Такий підхід дозволить максимально повно врахувати ті грошові потоки, що можуть бути потенційно акумульовані домогосподарствами.

З нашої точки зору, окрім параметрів фінансового забезпечення, необхідним є розробка блоку індикаторів, що характеризують організаційно-управлінські, функціонально-інфраструктурні та адаптивні можливості економічної системи територіальної громади. Інформаційною основою формування відповідного блоку можливостей економічної системи територіальної громади є дані проекту фонду «Ефективне управління» щодо оцінювання рівня конкурентоспроможності регіонів України [5]. Більшість з показників, що відображені у цих звітах мають бальну оцінку і сформовані на основі опитування керівників підприємств регіонів України.

Так, до складу індикаторів, які характеризують організаційно-управлінські можливості системи місцевого самоврядування можуть увійти показники, що засвідчують рівень результативності роботи органів місцевого самоврядування, ефективності витрачання бюджетних коштів, освіченості персоналу тощо. Блок функціонально-інфраструктурних параметрів економічної системи територіальної громади можуть сформувати індикатори, що відображають рівень розвитку транспорту, комунікацій та зв'язку, щільність торгівельної мережі та ін. До критеріїв адаптивності економічної системи територіальної громади можна віднести інноваційні можливості території, рівень корупції тощо.

З метою приведення до порівнювального вигляду ресурсної та нематеріальної складових фінансового потенціалу територіальної громади необхідно провести нормалізацію отриманих індикаторів, що запропоновано здійснити з використанням формули 1.

$$x_n = x_i / x_{max} , \quad (1)$$

де x_n – нормалізоване значення показника;

x_i – значення показника, що потребує нормалізації для конкретної територіальної громади;

x_{max} – максимальне значення показника, що потребує нормалізації.

Завершальним етапом оцінки рівня фінансового потенціалу територіальних громад є його розрахунок з використанням формули 2.

$$RFP = RFR + PFR + PRES, \quad (2)$$

де *RFP* –рівень фінансового потенціалу територіальної громади;

RFR – нормалізоване значення індикатора обсягу реальних фінансових ресурсів;

PFR – нормалізоване значення індикатора обсягу потенційно доступних фінансових ресурсів;

PRES – нормалізоване значення індикатора нематеріальної складової фінансового потенціалу.

Таким чином, описана вище система індикаторів оцінки фінансового потенціалу територіальної громади є основою для розробки комплексного підходу до оцінювання його фактичного рівня.

Література

1. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В. Г. Боронос. – Суми : Сумський державний університет, 2011 . – 310 с.

2. Григоренко В. О. Фінансовий потенціал території: теоретичні аспекти та механізми формування / В. О. Григоренко // Економічний форум. – 2012. – № 1. – С. 126-132.

3. Козоріз М. А. Фінансовий потенціал регіонів України: проблеми оцінки і використання / М. А. Козоріз // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – 2010. – Випуск 7 (25). – Ч. 4. – С. 1-10.

4. Височина А. В. Управління фінансовим потенціалом регіону в контексті реалізації бюджетної політики України : дис. ... канд.. екон. наук : 08.00.08 / Височина Аліна Володимирівна ; Українська академія банківської справи. - Суми, 2015. – 258 с.

5. Звіти про конкурентоспроможність регіонів України [Електронний ресурс] / офіційний сайт проекту фонду «Ефективне управління». – Режим доступу : <http://competitiveukraine.org.ua/ua/reports>.

Опубліковано в авторській редакції